

december 1918. Det havde været ønskeligt med en nærmere udredning af det franske pres, der angives at ligge bag beslutningen. Der i øvrigt blev udvirket, netop som Scavenius for at redde de tre fangne storfyrster med slægtsbånd til europæiske og det danske fyrstehus skulle til at iværksætte en bestikkelse, hvor det danske kongehus kautionerede for en formidabel sum, der skulle transporteres til Rusland i et samarbejde mellem Landmandsbanken, Udenrigsministeriet og Russisk Handelskompagni.

Bogens sidste kapitel vies til beskrivelsen af Dagens sidste år i Danmark. Det virker, som om forfatteren berører emnet med ganske nænsom hånd. For på trods af den utrolig hårde skæbne, der var blevet hende til del, måtte prinsessen have stødt en del an med sit enorme pengeforbrug (hvad gik det egentlig til? – på en billedtekst s. 150 hedder det sig om en situation på Hvidøre, at hun sad »i meget jævne omgivelser«), som kostede kongehuset, private sponsorer og ikke mindst H.N. Andersen dyrt. Vi hører kun kort om rygtet om fejlslagne spekulationer i Landmandsbanken, og der følges ikke op på et udsagn fra storfyrst Aleksander, hendes svigersøn, om, at hun endnu i 1924 levede i en russisk drømmeverden.

Ikke overraskende leder man forgæves efter nogen form for revolutionsromantik i denne bog. Her er ingen forståelse for Lenins ord om at røve det røvede tilbage. Derimod er der vist god forståelse for at skrive en spændende, dokumenteret fortælling.

Søren Bitsch Christensen

Karsten Faurholt: *Nina Bang. Minnesket og politikerens*. (Odense Universitetsforlag, 1997). 192 s., 200 kr.

Dette er den første større, sammenhængende biografiske udgivelse om Nina Bang, den danske socialdemokrat, hi-

storiker og journalist, gift med Gustav Bang, og Danmarks (og verdens) første kvindelige minister i ministeriet Stau-ning 1924 til 1926. Den placerer sig i et hul af rækken af politiske biografier om denne periode.

Bogen er kronologisk opbygget, fra Nina Bangs fødsel i en borgerskabsfamilie i 1866, over opvækst, uddannelse, ægteskab og karriere til hendes død i 1928, syg og nedslidt. Hovedvægten er lagt på den politiske og journalistiske karriere, hvor forfatteren har gjort et grundigt forarbejde i gennemlæsning af *Rigsdagstidende* og *Social-Demokraten*. Det resulterer i en solid præsentation af Nina Bang som debattør og rigsdagspolitiker. Den »private« Nina Bang beskrives gennem breve, erindringer og interviews.

Det er en spændende historie, for Nina Bang var et spændende menneske, der levede i en spændende tid. Her får forfatteren meget forærende. Man sidder alligevel tilbage med en fornemmelse af et noget traditionelt og ureflekteret arbejde, der ikke helt får nok ud af materialet. I forhold til en debat om seksualhygiejne forbliver fremstillingen meget kort og refererende. Det samme gælder gennemgangen af Nina Bangs indsættelse af den første ikke-teolog som seminarieforsøger i det danske skolevæsen. Som nysgerrig læser savner man perspektivering og forsøg på at sætte dette ind i en bredere samfundsmæssig og kulturel sammenhæng.

Biografien som historiefaglig genre er ikke nem. Som udgangspunkt for et biografisk arbejde er det nødvendigt med faglige og personlige overvejelser, der munder ud i forestillinger om og definitioner af formål og metoder. Hvor interessant er et menneske og dets liv? Hvorfor er det interessant? Hvorfor er det interessant for mig – som historiker og/eller privatperson? Hvad kan man tillade sig at sige og vurdere om et andet

menneske? Giver det mening at bedømme menneskelige handlinger og motiver som fornuftige eller irrelevante? Disse overvejelser behøver læseren ikke nødvendigvis at delagtiggøres i, men de bør i hvert fald figurere på forfatterens indre dagsorden under arbejdet med en biografi.

Disse aspekter savnes i nogen grad her. Det resulterer i en tendens til at forfalde til vurderinger og slutninger, der forekommer klichéprægede og usikre. Som minister overhørte Nina Bang »selvfølgelig« rådgivning fra fagfolk (s. 107). Hun var en »stejl dame«. Og en artikel i *Berlingske Tidende*, der i sin essens vurderede fru Bang som mere egnet til at styre en husholdning og udfolde sine evner i private sammenhænge end som politiker og minister, ramte »ikke helt ved siden af« (s. 157). Forfatteren kommer ukritisk til at godtage en hel del af samtidens karikaturer og kvindesyn, hvilket man som læser kunne have ønsket et mere nuanceret billede af.

Bogens force ligger ubetinget i samvittighedsfuldheden og grundigheden i behandlingen af materialet. Her er det forbilledeligt, at der ofres kræfter på detaljeret at præsentere kilderne og arkivalierne for læseren (s. 172-174). Der savnes som nævnt nogle mere overordnede synteser og perspektiveringer og en større uhildethed over for Nina Bang. Endelig savnes en gennemgang/analyse af de danske og udenlandske nekrologer, som forfatteren er klar over eksistensen af (s. 166), som udtryk for de samtidige vurderinger af Nina Bang (med de kildekritiske forbehold, der er nødvendige). En del af en biografi er vel også myten og eftermælet.

Anne Sørensen

Thorsten B. Olesen (red.): *Interdependence versus Integration. Denmark, Scandinavia and Western Europe,*

1945-1960. Danish Politics in Transition 1945-85. (Odense University Press, 1995). 246 s., 250 kr.

Denne antologiske artikel samler sig omkring to hovedemner. En række artikler behandler forskellige sider af det europæiske samarbejdes udvikling i perioden 1945-1960. Læseren bliver præsenteret for en historisk redegørelse for nationale og internationale drivkræfter bag den overstatslige europæiske udvikling, dannelsen og udviklingen af den Europæiske Betalingsunion (EPU), OEEC's handelsliberaliseringsprogram, det politiske og økonomiske grundlag for Romtraktaten, forholdet mellem De Seks og det britiske initiativ til dannelsen af et europæisk frihandelsområde, etableringen af EFTA og de føderalistiske bevægelser betydning for integrationen.

Samlet demonstrerer disse artikler, hvorledes det europæiske samarbejde i efterkrigstiden udviklede sig dels i en mellemstatslig, dels i en overnational retning. Værdien af denne gruppe artikler er, at de giver et godt overblik ikke blot over udviklingen af den europæiske integration, men også over landenes begrundelser for at foretrække enten mellem- eller overstatsligt samarbejde. Man må dog samtidig gøre den indvending, at det europæiske samarbejde er skildret fortrinsvis som et økonomisk motiveret samarbejde. De sikkerhedspolitiske motiver forekommer underbelyste.

En anden række artikler koncentrerer sig om Skandinaviens – fortrinsvis Danmarks – forhold til det europæiske samarbejde. Artiklerne demonstrerer gennemgående, hvorledes det danske Socialdemokrati var skeptisk over for den europæiske integration, især i den overstatslige variant, og alternativt foretrak et nordisk eller nordisk-britisk samarbejde. Det nordiske samarbejde var den